УДК 340.12(477.83/86) "1861-1918"

ПРАВОВИЙ СТАТУС ДЕПУТАТІВ ГАЛИЦЬКОГО КРАЙОВОГО СЕЙМУ ТА ЇХНІХ ОБ'ЄДНАНЬ (1861-1918 РР.)

Федик Лідія Богданівна,
кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права Університету Короля Данила,
м. Івано-Франківськ, вул. Коновальця, 35, 76018, Україна
e-mail: lidiia.fedyk@iful.edu.ua
ORCID 0000-0003-2033-8087

Мета. *Метою роботи є аналіз, на основі узагальнення нормативно-правових актів другої половини XIX – початку XX ст., правого статусу послів Галицького крайового сейму та його елементів в умовах правової системи Австро-Угорщини.* ***Методика.*** *Методика ґрунтується на об'єктивному та всебічному аналізі суспільних явищ та інститутів політико-правового характеру.* ***Методи.*** *Під час дослідження використовувались наступні методи наукового пізнання: системний метод, який дозволив комплексно проаналізувати нормативні документи, що стосуються правового статусу посла; методи аналізу та синтезу, які використовувалися при характеристиці основних прав та обов'язків послів Галицького сейму.* ***Результати:*** *в процесі дослідження визначено, що правовий статус послів у Австро-Угорській імперії чітко врегульовувався рядом законодавчих актів, які гарантували депутатську діяльність: можливість бути обраним, сприятливі умови для безперешкодного і ефективного здійснення їх прав та обов'язків; можливість надавати пропозиції та працювати у комісіях. Щоправда не було передбачено будь-якої відповідальності депутатів перед виборцями, що дещо обмежувало ефективність роботи послів.* ***Наукова новизна.*** *В процесі дослідження розкриті особливості правового статусу посла Галицького сейму, що знайшло відображення у його повноваженнях та формах діяльності.* ***Практична значимість.*** *Результати дослідження можуть бути корисними у подальших дослідженнях загальнотеоретичних проблем, пов'язаних з організацією та діяльністю парламентських інститутів.*

Ключові слова: *посол, правовий статус, запити, Галицький крайовий сейм, повноваження.*

Lidiia Fedyk
Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theory and History of State and Law of the King Danylo University,
street. Konovalets, 35, Ivano-Frankivsk,76018, Ukraine,
e-mail: lidiia.fedyk@iful.edu.ua

LEGAL STATUS OF DEPUTIES OF THE GALICIAN REGIONAL SEJM AND THEIR ASSOCIATIONS (1861-1918 YEARS)

Purpose. *The aim of the work is to analyze, on the basis of a generalization of the legal acts of the second half of the XIX – beginning of the twentieth century, the legal status of the deputies of the Galician Regional Sejm and its elements in the legal system of Austria-Hungary.* ***Methodology.*** *The methodology is*

© Федик Л.Б., 2019

based on an objective and comprehensive analysis of social phenomena and institutions of a political-legal nature. ***Methods.*** *In the course of the study, the following methods of scientific knowledge were used: a systematic method that allowed a comprehensive analysis of the regulatory documents relating to the legal status of the deputy; methods of analysis and synthesis, which were used in the characterization of the basic rights and duties of deputies of the Sejm.* ***Results.*** *The study determined that the legal status of deputies in the Austro-Hungarian Empire was clearly regulated by a number of legislative acts guaranteeing deputy activities: the opportunity to be elected, favorable conditions for the smooth and effective exercise of their rights and obligations; opportunity to submit proposals and work in commissions. True, no responsibility of the deputies to the voters was provided for, which somewhat limited the effectiveness of the work of the deputies.* ***Scientific novelty.*** *In the course of the study, the peculiarities of the legal status of the Ambassador of the Galician Regional Sejm were revealed, which was reflected in his powers and forms of activity.* ***Practical significance.*** *The results of the study may be useful in further studies of general theoretical problems related to the organization and activities of parliamentary institutions.*

Key words: *deputy, legal status, inquiries, Galician Regional Sejm, powers.*

Постановка проблеми. Урегульованість правого статусу депутата є гарантією виконання ним повноважень та здійснення ефективної законодавчої діяльності. Тому одним із важливих завдань держави є створення цілісного та узгодженого комплексу прав та обов'язків, що складають основу правового статусу депутата. Водночас, оскільки формування правового статусу є не одномоментним актом, а перебуває у процесі постійного розвитку, важливо враховувати фактори, які здійснюють на нього вплив. Ці фактори визначаються середовищем функціонування суб'єкта в правовій реальності, а також формуються під впливом об'єктивних історичних чинників, які є унікальними для кожного суспільства. Тому врахування досвіду правового забезпечення діяльності депутатів дозволить удосконалити сучасне законодавство у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження спирається на праці провідних сучасних науковців О.Аркуші, А.Баран, Л.Ілина, В.Єрмолаєва, М.Мудрого, І.Чорновола, О.Швагуляк-Шостак, які розглядали окремі аспекти правового статусу послів Галицького сейму у контексті історії Галицького крайового сейму, особливостей виборчого законодавства та законодавчої діяльності українських послів. Дана стаття органічно доповнить дослідження згаданих науковців.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз, на основі узагальнення нормативно-правових актів другої половини XIX – початку XX ст., правого статусу послів Галицького крайового сейму та його елементів в умовах правової системи Австро-Угорщини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Правовий статус посла Галицького крайового сейму – це його місце і роль у системі правовідносин як представника народу в парламенті, визначені і гарантовані законами Австро-Угорщини, зокрема його компетенція визначена цісарським дипломом від 20 жовтня 1860 р. До таких правових актів належали «Краєвий статут для Королівства Галичини і Лодомерії разом з Великим князівством Краківським» від 26 лютого 1861 р. (проіснував з незначними змінами аж до розпаду Австро-Угорської імперії у 1918 р.), «Положення про Сейм крайовий Королівства Галичини і Володимирії з Великим Князівством Краківським, прийняте 10 жовтня 1907» [6], «Краєвий статут і виборча ординація законодавства для Королівства Галичини і Лодомерії разом з Великим князівством Краківським» [8] (1870 р.), «Реєстр діяльності Галицького крайового сейму» [7].

У першому розділі крайового статуту «Про репрезентацію краю взагалі» визначався кількісний склад сейму – 150 послів. Впродовж роботи сейму кількість його послів збільшувалася за рахунок розширення представництва окремих курій та вірильних (гарантованих) мандатів.

Так, у 1896 р. було збільшено кількість послів від Львова з чотирьох до шести, Кракова – з трьох до чотирьох, а у 1900 р. до сейму було включено п'ятьох представників 10 міст. У 1896 р. право посольського мандату отримав єпископ краківський, а у 1900 р. – президент академії наук у Кракові і ректор львівської Політехніки. Загалом 1900 р. сейм нараховував 161 посла. Внаслідок роботи комісії для виборчої реформи з 1907 до 1914 рр. було прийнято ухвалу про розширення кількості депутатів до 228, з яких українці могли б отримати 62 мандати [2, с. 38].

Правовий статус зберігався на весь строк дії депутатського мандата.

Послом Галицького крайового сейму міг бути громадянин, який:

- на день виборів досяг тридцяти років;
- є австрійським громадянином
- належить до однієї з гмін, в одному із країв, що направляють членів до Державної ради. При цьому недостатньо, щоб кандидат у посли жив в одній із таких гмін, але повинен був бути членом однієї з таких гмін.

Обраною не могла бути особа, яка розглядалася судом як марнотратна або божевільна, або у зв'язку з значною заборгованістю її майно було виставлено на аукціон. Крім того, послом не могла бути особа, яка вчинила будь-який злочин або підозрювана у шахрайстві чи крадіжці. Не могли бути обраними і жінки. Депутат, який під час свого депутатства був визнаний судом як марнотратник або божевільний, або депутат, який за якийсь злочин або проступок, або крадіжку чи обман, доведені судом, переставав бути депутатом [5, с. 25].

Послів обирали на шість років. Цей період називався сеймовою каденцією, а період сеймових нарад – сеймовою сесією. Якщо під час сеймової каденції посол помирав, складав мандат, або втрачав його, на його місце обирався новий депутат з тієї самої курії і того самого виборчого округу. Вибраний таким чином посол виконував свої функції до кінця каденції.

Згідно з розділу 5, п.7 «Положення» посли зобов'язані брати участь у всіх обговореннях і роботах Сейму. Повноваження депутатів розпочиналися з моменту затвердження їх обрання на спеціальному засіданні першої сесії новообраного сейму та прийняттям присяги на додержання законів і сумлінне виконання своїх обов'язків. Текст присяги був наступним: «Я як крайовий посол для Королівства Галичини й Володимирії разом із Великим князівством Краківським присягаю Його цісарсько-королівській Апостольській Милості Цісареві на вірність, послух, зобов'язуюсь дотримуватися законності й сумлінно виконувати свої обов'язки. Так мені, Боже, допоможи!» [3, с. 77]. Якщо він не хотів складати присягу або хотів зробити це з певними зауваженнями і обмеженнями, він не допускався до участі у діяльності Сейму, і втрачав право отримувати платню (устав від 26 лютого 1861 р., № 1) [6, s. 6].

Посли мали право ухвального голосу (тільки особисто) з усіх питань, що виносились на розгляд сейму та сформованих ним органів, правом пропонувати питання до порядку денного сеймових засідань, вносити проекти рішень, заяви від імені виборців. Депутат сейму мав також право на звернення (запити, інтерпеляції) до будь-якої урядової установи й отримання на нього письмової відповіді. Сеймові депутати володіли імунітетом за імперським законом 1861 р. [1, с. 132].

На початку кожної каденції цісар призначав з поміж членів сейму крайового маршалка і його заступника. Маршалком або його заступником міг бути обраним або один із вірилістів або один з обраних послів. Маршалок крайовий і його заступник урядували шість років, якщо були призначені на початку каденції. І до кінця каденції, якщо були призначені впродовж каденції. Маршалок був головою сейму і кураєвого виділу. У кураєвому виділі маршалка заступав член виділу, визначений маршалком.

Посли отримували відшкодування за подорожні витрати з місця, де вони були обрані і щоденну оплату: 5 злотих за кожен день, коли проводилися Сеймові наради і за умови присутності депутата у Сеймі. Така платня була необхідною для того, щоб незаможні посли мали можливість виконувати обов'язки посла, оскільки далеко не кожен з обраних мав можливість за власний кошт їхати на сейм і нести видатки пов'язані з участю у діяльності сейму. Подібна практика застосовувалася також з метою залучення до сейму людей здібних, але незаможних, бо у іншому випадку дозволити собі участь у сеймі могли б тільки заможні верстви населення, які зазвичай не знали потреб бідних верств.

Депутати повинні брати участь в роботі Сейму особисто і не могли відправляти заступників. Їм не дозволялося отримувати вказівки від виборців, тобто інструкції щодо того, як діяти в сеймі. Проте з цього не випливало, що послові не дозволялося прислухатися до побажань виборців, або з ними проконсультуватися, або повідомляти виборців, що відбувається у Сеймі. У результаті виборці могли уникнути вибору депутата, який не піклувався про благо краю, а Сейму поінформованому про потреби краю, простіше було виконувати свої завдання. Отже, як стверджував Л.Боронський, важливо, щоб була закріплена вимога до кандидатів у депутати розповідати виборцям про свої наміри щодо роботи у сеймі, а депутатам, після кожного засідання сейму, звітувати своїм виборцям, що в Сеймі зроблено [5, s. 27].

Під час сеймової сесії посла не можна було арештувати або судити без дозволу Сейму, за винятком випадків, коли депутат спійманий на гарячому. Позитивною стороною такого положення було те, що державні органи не могли під прикриттям кримінального розслідування, заарештувати під час парламентської сесії неугодних депутатів, що могло б провалити корисні рішення для краю, і навпаки ухвалити шкідливі, якщо депутати, які діятимуть проти бажання влади, були б заарештовані у великій кількості. Таким чином, Сейм оцінював, чи це дійсно покарання за поступок винної особи чи просто усунення неугодного посла. Тоді в першому випадку він надавав дозвіл, а у другому випадку не дозволяв, кримінальне розслідування проти посла. Посол не ніс відповідальності ні перед судом, ні перед владою ні за те, що він сказав у Сеймі, ні за те як голосував. Вищезазначені права депутатів називалися недоторканістю депутатів.

Посол мав обов'язок бути обраним до комісії або виконувати будь-яку іншу функцію передбачену нормативними актами. Водночас він мав право вимагати звільнення від вибору до комісії у випадках, передбачених пунктом 25 або з важливих і обґрунтованих причин без додаткового розгляду Сейму.

Посол також мав право на відпустку. Відпустку до восьми днів послам надавав маршал, який повідомляв про це Сейм. На довший термін відпустка могла бути надана лише Сеймом без слухання. У разі хвороби посол повинен був негайно пояснити свою відсутність маршалку, який повідомляв про це Сейму.

Якщо посол був відсутній більше восьми днів без відпустки, або по закінченню відпустки чи хвороби, маршал повинен був одразу ж викликати посла, щоб впродовж восьми днів з'явився і пояснив свою відсутність. Якщо посол такий виклик ігнорував, маршалок був зобов'язаний повідомити про це сейм, який визнавав посла як такого, що вибув з сейму до прийняття наступного рішення з цього питання.

Вибрані посли отримували платню у розмірі 10 крейцерів за кожен день сеймової сесії. Отримання платні розпочиналося з дня відкриття сесії сеймової, якщо посол повідомив про своє прибуття у сеймовій канцелярії і вписав своє прізвище у спеціально виставленому списку.

У випадку, якщо відстрочка сесії тривала довше, ніж 14 днів, отримання платні починалося після скликання Сейму, з дня повідомлення депутатом про своє прибуття в канцелярію Сейму і занесення ним свого ім'я в список, що надавався для цієї мети. Під час відпустки нарахування платні припинялося в день початку відпустки і починалося нарахування в день повідомлення

послом про прибуття [6, с. 7]. Платня не виплачувалася у період відсутності посла без відпустки. Платня мала бути виплачена у період визначений Маршалком. Посол не міг відмовитися від права отримувати платню.

Обрані посли отримували платню для покриття транспортних витрат. Посли, які постійно проживали у Львові, отримували цю винагороду, навіть якщо їх обирали за межами Львова.

Винагорода, що покривала витрати на проїзд, призначалася з початку і кінця кожної сесії Сейму, а також з початком і закінченням відстрочки сесії Сейму, якщо відстрочка тривала більше 14 днів.

Сейм мав збиратися на наради щороку, і як правило у Львові, але імператор міг визначити інше місце для збору Сейму. Сейм також міг бути скликаний частіше ніж раз на рік. Час сеймових нарад визначався відповідно до потреб, які мав вирішити Сейм. Імператор скликав парламент для обговорення, а також наказував маршалу закрити сесію [4].

Імператор мав повноваження, навіть до закінчення шести років, припинити діяльність Сейму і рекомендувати обрання нових послів. Через шість років після виборів до сейму імператор ухвалював рішення про розпуск сейму і наказував провести нові вибори. Депутати, могли знову бути переобраними, за винятком тих випадків, коли вони втратили цю можливість з причин перерахованих вище [5, с. 28].

Сеймові засідання відкривав крайовий маршалок, або його заступник, він також закривав засідання, тобто сесію і Сейм, за розпорядженням імператора або після вирішення всіх питань. До компетенції маршалка відносилося також: відкривати і закривати засідання, встановлювати порядок денний, стежити за дотриманням сеймового регламенту, надання слова, подання заяв про голосування, оголошувати результат голосування, стежити за веденням сеймової документації, слідкувати за дотриманням порядку в Сеймі. Маршалок також мав право зупинити спікера, виключити посла з поточного засідання (п. 49) [6, с. 4].

Кожен член Сейму міг запропонувати сейму прийняти резолюцію з будь-якого питання, що належало до його компетенції. Урядові пропозиції мали пріоритет, тобто Сейм повинен був обговорювати їх перед дебатами крайового відділу і перед пропозиціями членів Сейму. Внески членів повинні були бути подані в письмовій формі на ім'я маршалка, а також до обговорення в Сеймі, попередньо обговорені краєвим виділом, про що виділ повідомляє Сейм.

Сейм поділявся на комісії послів, які, окрім засідань усього Сейму, займалися питаннями певного типу, наприклад, освітніми, економічними. Як правило, кожне питання, з приводу якого засідав Сейм, було предметом попереднього обговорення в комісії, яка складала Сеймові звіт. Такий устрій був необхідним і корисним, оскільки справа, перш ніж потрапити у Сейм повинна була попередньо обговорена і досліджена. Кожна комісія вибирала під керівництвом найстаршого за віком посла свого голову, заступника, одного або кількох секретарів. Результат виборів комісії повинен бути переданий маршалу Сейму і доведений до відома сейму.

Голова або його заступник скликали засідання комісії, головували на засіданнях, відкривали і закривали їх. Для прийняття рішень в комісії необхідна була присутність більше половини членів комісії. Рішення комісії приймалися абсолютною більшістю членів комісії. Голова не голосував, а приймав рішення у разі рівної кількості голосів.

Посли, обрані до комісії, повинні були регулярно відвідувати засідання комісії. Якщо ж посол був відсутній більше ніж на трьох засіданнях комісії, або без вагомої причини не регулярно відвідував засідання комісії, голова комісії зобов'язаний повідомити про це маршалка. У цьому випадку маршалок мав закликати посла регулярно відвідувати засідання комісії, або визнати мандат такого посла комісії як складений і організувати додатковий відбір до комісії, пояснюючи причини такого додаткового вибору.

Посли виконували важливу частину своєї роботи в комісіях, тому важливим було обрання таких депутатів, які хотіли б брати участь не лише у повному складі Сейму, а й працювати у комітетах, де потрібно працювати дуже активно і мати можливість дбати про інтереси краю.

Згідно з п. 19 «Положення» кожен посол мав право робити внесення, які могли мати короткі роз'яснення. Внесення подавалися маршалкові у письмовій формі. Внесення подані перед початком засідання, розглядалися на цьому ж засіданні. Внесення подані впродовж засідання розглядалися на наступному засіданні. Кожне внесення повинно було підписане принаймні 15 послами, включаючи автора. В іншому випадку Маршалок після зачитання внесення ставив питання про його підтримку.

Внесення вважалося підтриманим, якщо 15 послів його підтримало у спосіб визначений маршалком. Непідтримані внесення вважалися відхиленими. Підтримані внесення мали бути опубліковані [6, s. 10].

Для того, щоб Сейм міг прийняти ухвалу, необхідно, щоб на засіданні, на якому приймалося рішення, перебувало більше половини членів Сейму, тобто щонайменше 76 членів, і необхідно, щоб абсолютна більшість, тобто більше половини членів Сейму, присутні на засіданні, дали згоду на резолюцію. Таким чином, якщо на засіданні перебувало 76 членів, принаймні 39 членів повинні проголосувати за внесок. У разі відсутності встановленої кількості послів для голосування або обрання, маршалок закривав засідання або на певний проміжок часу переривав його.

Поправка до закону про склад Сейму, предмет і спосіб його засідання, тобто так званий краєвий статут, могла бути прийнята лише на засіданні, де присутні 3/4 депутатів, а отже, щонайменше 114 членів Сейму, а надто на зміну мусить погодитися 2/3 присутніх на сесії членів Сейму [5, с. 30]. Таке положення діяло для того, щоб важливі рішення не приймалися тільки невеликою кількістю депутатів. Ухвала сейму мала бути виявом волі всього народу, бо тільки тоді можна було вважати рішення сейму як таке, що відповідає волі всього народу.

Згідно з п. 39 «Положення», якщо посол хотів виступити з приводу питання у порядку денному, повинен був у маршалка або секретаря, якому маршалок доручив вести перелік виступів, записатися на день, коли це питання внесено [6, с. 15].

Згідно ст. 39 «Краєвого статуту» члени сейму голосували усно. Проте, голосування також могло відбуватися через підняття руки або шляхом вставання з місця. Той, хто був проти не піднімав руку або не встав [4, s. 6].

У випадку виборів до краєвого виділу, члени Сейму голосували картками, тобто писали на картках ім'я, кого вони хочуть вибрати, і віддавали. Таке голосування було таємним. Кожен посол мав право вимагати від маршала цифрового визначення співвідношення голосів, скільки з них було «за» і скільки «проти».

Якщо посол навмисно порушував порядок денний, після вичерпання дисциплінарних заходів передбачених п. 48, маршалок виключав його з поточного засідання Сейму. Також маршалок міг виключити з поточного засідання посла Сейму, за образи або насильницькі акти щодо Сейму. Вигнаний депутат повинен був негайно покинути зал засідань, і впродовж терміну виключення, не мав права доступу до будівлі Сейму, а також втрачав право отримувати платню. Спеціально скликана дисциплінарна комісія могла прийняти рішення про відсторонення посла на чотири наступних засідання [6, с. 18].

Кожен посол мав право подати загальний детальний запит (поправки) на загальному засіданні з вимогою зміни основного предмету (внеску) чи його доповнення. Такі заяви (виправлення) мали бути пов'язані з основним предметом (заявою) і викладені письмово, без затвердження маршалком. Маршалок ставив ці пропозиції (поправки) на голосування. Якщо ці запити (поправки) не були схвалені 15 членами, вони вважалися відхиленими.

Після закриття сесії маршалок оголошував порядок проведення голосування за внесеннями. Проте кожен посол мав право вимагати виправлення змісту або зміну порядку або розподіл внесень, які висунуті для голосування маршалком.

З кожного засідання Сейму членом канцелярії вівся протокол, який містив інформацію про кількість послів, зміст внесень і поправок, результати голосування. Протокол складався не пізніше як за 24 години після закінчення засідання. Посол міг вимагати внести поправки до змісту протоколу. Якщо маршалок вважав, що необхідність змін є виправданою, то вносив зміни. Якщо маршалок відмовлявся від запиту про поправки, посол мав право на наступній сесії Сейму виступити з внесенням про виправлення протоколу. Сейм своїм рішенням, прийнятим простою більшістю присутніх депутатів без слухання, приймав рішення, якщо прохання про виправлення схвалено 30 депутатами.

Висновки. Отже, повноваження послів Галицького крайового сейму були сукупністю закріплених законодавчими актами Австро-Угорщини, його прав та обов'язків для здійснення покладених на нього функцій. Повноваження послів зводилися до наступних:

1) участь у засіданнях Сейму;

2) участь у роботі комісій, утворених Сеймом;

3) праві робити внески для розгляду Сеймом;

4) праві ухвального голосу щодо всіх питань, що розглядаються на засіданнях Сейму та його комітетів, до складу яких його обрано;

5) посли користувалися депутатською недоторканістю.

До обов’язків послів належала участь засіданнях Сейму та роботі комісій. Повноваження послів у взаємовідносинах з виборцями не були прописаними. Робота депутатів була оплачуваною і складала 5 злотих за кожен день участі у роботі Сейму.

Список використаних джерел

1. Єрмолаєв В.М. Вищі представницькі органи влади в Україні (історико-правове дослідження). Х.: Право, 2005. 272 с.

2. Ілин Л. Правова діяльність української фракції галицького крайового сейму під час третьої каденції 1870-1876 рр. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*: *Серія: Право* / редкол. Ю.М. Бисага, Д.М. Белов, С.Б. Булеца та ін. Ужгород, 2014. Вип. 24. Т. 1. С. 37–40.

3. Швагуляк-Шостак О. Галицька політреформа. *Контракти*. К. : Галицькі контракти, 2008. 3 листопада (№44). С. 76-78.

4. Alegat II. o/ do Cesarskiego Patentu z d. 26 lutego 18 61 Statut Krajowy dla Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim. URL: http://ihp.wpia.uw.edu.pl/files/2015/06/statut-krajowy.pdf

5. Boroński, Lesław. O sejmie i wyborach do sejmu. Lwów: nakł. Towarzystwa im. Stanisława Staszica, 1889.

6. Regulamin dla Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem, przyjęty dnia 10 października 1907. Lwów : nakł. Wydziału Krajowego ; z drukarni E. Winiarza, 1908.

7. Repertorjum czynności galicyjskiego sejmu krajowego. [T. 1], Od roku 1861 po rok 1883/ zebr. Władysław Koziebrodzki. Lwów : nakł. Wydziału Krajowego, 1885 (Lwów: z druk. Pillera i Spółki). [4],III, [1], 410, [1] s.

8. Statut krajowy i krajowa ordynacja wyborcza dla Królestwa Galicji i Lodomerii wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim. Lwów: [wydawca nieznany], 1870 (Lwów: z ces. król galic. drukarni rządowej). 55 s.

References

1. Yermolaiev V.M. Vyshchi predstavnytski orhany vlady v Ukraini (istoryko-pravove doslidzhennia). X.: Pravo, 2005. 272 s.

2. Ilyn L. Pravova diialnist ukrainskoi fraktsii halytskoho kraiovoho seimu pid chas tretoi kadentsii 1870-1876 rr. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*: Seriia: Pravo / redkol. Yu.M. Bysaha, D.M. Belov, S.B. Buletsa ta in. Uzhhorod, 2014. Vyp. 24. T. 1. S. 37–40.

3. Shvahuliak-Shostak O. Halytska politreforma. Kontrakty. K. : Halytski kontrakty, 2008. 3 lystopada (№44). S. 76-78.

4. Alegat II. o/ do Cesarskiego Patentu z d. 26 lutego 18 61 Statut Krajowy dla Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim. URL: http://ihp.wpia.uw.edu.pl/files/2015/06/statut-krajowy.pdf

5. Boroński, Lesław. O sejmie i wyborach do sejmu. Lwów: nakł. Towarzystwa im. Stanisława Staszica, 1889.

6. Regulamin dla Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem, przyjęty dnia 10 października 1907. Lwów : nakł. Wydziału Krajowego ; z drukarni E. Winiarza, 1908.

7. Repertorjum czynności galicyjskiego sejmu krajowego. [T. 1], Od roku 1861 po rok 1883/ zebr. Władysław Koziebrodzki. Lwów : nakł. Wydziału Krajowego, 1885 (Lwów: z druk. Pillera i Spółki). [4],III, [1], 410, [1] s.

8. Statut krajowy i krajowa ordynacja wyborcza dla Królestwa Galicji i Lodomerii wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim. Lwów: [wydawca nieznany], 1870 (Lwów: z ces. król galic. drukarni rządowej). 55 s.

Надійшла до редакції 26 квітня 2019 р.